

питання. Але добре, спробую. Замість дефініцій, вжив образів та імен: Я волюю Волоську церкву від Святого Юра, я волюю Смолича від Яновського.

А: Більшість земляків не буде з тобою.

Б: Знаю. Але маю враження, що саме індивідуальні нахили мого смаку роблять мене вразливим на фальші у рідній літературно-мистецькій продукції. Признаю, що всякий стиль має свої мілини та підводні скелі, притаманні його натурі. Я люблю класицизм, але той теж має свої небезпеки: виродження у сухе й безплідне резонерство та схематизм. Таке склалося з французькою літературою у другій половині 18-го століття, коли з неї до решти вивітрів дух поезії. В такій пустині інтелектуалізму була романтична течія справжнім живущим джерелом. Але ця небезпека українській культурі хіба не загрожує. Чого-як-чого, але надмірного інтелектуалізму та раціоналізму не потрібно боятися. Зате постійно стоїмо під протилежною загрозою: втопитися у сльозотечивому сантимаенталізмі, або у бундючному фразерстві, або в декоративних дзеньках-бреньках.

А: Твій вроджений класицизм робить тебе особливо гоетрозорим на хибі барокковості і романтизму. Та добре кажуть, що годі про смаки сперечатися і не думаю відмовляти тобі права плекати вільно свої естетичні уподобання. Перестерегаю тебе лише перед одним ухилом: нехай надмірна любов до одного напрямку не приводить тебе до несправедливої оцінки інших напрямків. Здається, що ти прогрішився проти цієї заповіді. Надто багато жовчі у тебе, коли говориш про підхоплені тобою хибі. На мій погляд, всі стилі між собою у принципі рівні. Хто зуміє теоретично довести, що краще: грецький храм чи готичний собор, інтимна лірика чи натуралістичний роман? Стилі можемо порівнювати між собою тільки на підставі окремих конкретних досягів — а чи ж не знаємо, що про вартість твору в останній інстанції рішає не його приналежність до цієї чи тієї школи, але індивідуальна внутрішня сила автора. Приналежність

ні до якої школи не забезпечує перед спотиканням, але вона теж не може бути перешкодою, коли творець обдарований справжнім талантом і моральною величчю. Нема битой ослячої дороги на Парнас, але для Пегаса ніякі обриви не є занадто стрімкі. Тому вимога: ніхто не може вискочити з власної шкури, себто завсіди кожний підходитиме до справ з індивідуальним мірилом, а питання про „гарне” чи „негарне” вирішуватиме на підставі свого власного смаку; але не забуваймо, що такий наш індивідуальний погляд мусить бути обмежений і тому не відмовляймо права до життя іншим стилям і напрямкам. А втім, різні стилі себто взаємно-не виключають, але доповнюють. У повному, всебічному культурному процесі є місце і на класиків, і на романтиків.

Б: Ми дійшли до питання про взаємовідношення суб'єктивних і об'єктивних критеріїв. Мій любий, це центральна проблема в науці естетики, а ми хіба не станемо тут розводити філософських дискусій. Пора спізнена і нам треба розставатися.

А: Ще лише декілька слів. Ми говорили про барокко і ствердили, що це стиль співзвучний українській адачі. Ти вказував на небезпеки, зв'язані зі стихійною українською барокковістю. Не стану цьому перечити, хочу лише підкреслити, що, на мою думку, недостаті ці не органічні. Можливо, що вони в великій мірі викликані ненормальними умовами українського життя. Коли очистити українську барокковість від слабощів, що досі стримують її піднесення, тоді не бачу, чому не мало б прийти на цьому підґрунті до розцвіту культури. Чи барокко в Європі не було добою великої творчості на полі поезії, науки, мистецтва? Чи не знаємо, що українська народна культура досягла була рідкої досконалості? Чи мало родить українська нива видатних, творчих талантів? Коли десь стільки сил марнується даремно, то це доказує лише велич невикористаних, потенціальних можливостей. „Азіятський ренесанс” Хвильового — не пуста утопія.

Б: Треба лише дожити й побачити.